

Lasten, nuorten ja perheiden Osaamis- ja tukikeskus Itä- ja Keski-Suomessa v. 2021

Yhteenvetoa OT-pilotointihankkeesta 15.11.21

15.11.21 Tarja Saharinen
OT-projektikoordinaattori, TtT
POSOTE20 ja KYS

OT-keskus
Vaativinta osaamista lasten, nuorten ja perheiden palveluissa

➤ Yhteenveto taustasta

- OT-keskusten tavoitteena on vastata monialaista, vaativaa erityispalvelua tarvitsevien lasten ja nuorten tarpeisiin huomioiden alueelliset erityispiirteet ja paikalliset verkostot.
- OT-keskuksen rakenteen ja palvelukonseptin monialaista kehittämistä on jatkettu OT-pilotissa 2020–21 osana POSOTE20 –rakenneuudistusta yhteistyöalueen (YTA) laajuisena Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa v. 2016–18 (LAPE) tehdyn työn pohjalta.
- Pilotointia on koordinoanut KYSin Lasten ja nuorten osaamiskeskus yhteistyössä Itä-Suomen Sosiaalialan osaamiskeskuksen (ISO) kanssa. Hankkeessa ovat olleet mukana Itä- ja Keski-Suomen hyvinvointialueiden sote-organisaatiot, sosiaalialan osaamiskeskukset, yliopistot ja VIP/VAATU-verkosto. Varsinais- ja Pohjois-Suomen OT-pilottien, järjestöjen ja hankkeiden kanssa on tehty tiivistä yhteistyötä.

TAUSTATIETOA

- Tuoreen kouluterveyskyselyn mukaan kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta on kokenut entistä useampi lapsi ja nuori (n. 20 %, aiempi luku oli 12 %).
- Avo- ja avioerot ovat yleisiä ja vaativan eroauttamisen tarve on kasvussa, vaikeat huoltoriidat sekä vaino ja vieraannuttaminen ovat yleistyneet.
- Koulua käymättömyys on erityinen haaste erityisesti Pohjois-Savossa, riittävä tuki ajoissa puuttuu. Huostassa olleiden ja kiireellisesti sijoitettujen 0–17-vuotiaiden (erityisesti Etelä-Savo) sekä kodin ulkopuolelle sijoitettujen 7–17-vuotiaiden määrä ylittää maan keskitason.
- Laitossijoituksia 0–17-vuotiailla on eniten Keski-Suomessa ja Pohjois-Karjalassa.
- Esimerkiksi Pohjois-Savon alueella 13–17-vuotiaista sijoitetuista lapsista yli 50 % oli myös nuorisopsykiatrian asiakkaina. Laitoshoidossa olevista lapsista eri arvioiden mukaan 60–80 % kärsii vaikea-asteisista, psykiatrasta hoitoa vaativista mielenterveyshäiriöistä. (THL 2017)

OT-keskusten tehtäväkokonaisuudet

Koordinaatio ja johtaminen

Palvelujen yhteensovittaminen

Uusien käytäntöjen ja toimintatapojen luominen yhdessä eri toimijoiden kanssa ajassa muuntuviin erittäin vaikeisiin tilanteisiin

OT-keskus
Vaativinta osaamista lasten, nuorten ja perheiden palveluissa

Tavoite Itä- ja Keski-Suomen osahankkeessa:

Rakentaa SI-SO-TE asiantuntijaverkoston ammattilaisten tueksi yli hyvinvointialueiden rajojen.

Monialaisen konsultaatiomallin (mallien) kehittäminen pilotoitien avulla YTA-alueelle vaativiin ja kompleksisiin asiakastilanteisiin, joissa tarvitaan harvinaista tai monialaista erityisosaamista.

Tuottaa haastaviin tilanteisiin malleja, joita perus- ja erityistaso pystyvät hyödyntämään.

OT-keskus
Vaativinta osaamista lasten, nuorten ja perheiden palveluissa

OT-rakenteen ja palvelukonseptin muodostaminen

Sähköinen alkukartoituskysely OT-yhteistyöverkostolle tehtiin 10.2.-2.3.21,
vastauksia n=46

Toiveena:

- ❖ Asiakaslähtöistä ja käytännön tarpeista lähtevää kehittämistä
- ❖ Aitoa monialaista yhdessä tekemistä
- ❖ Vahvempaa yhteistä osaamista
- ❖ Yhdessä sovittuja konsultaatiokäytäntöjä
- ❖ Tietoa olemassa olevasta asiantuntemuksesta ja asiantuntijoiden helppoa löydettävyyttä
- ❖ Näyttöön perustuvan osaamisen syventämistä, ylläpitämistä ja jakamista / jalkauttamista
- ❖ Yhtenäiset näyttöön perustuvat ja konkreettiset toimintamallit
- ❖ Tutkijoiden osallistumista kehittämiseen
- ❖ Poliittiset päättäjät mukaan keskusteluun ja kehittämiseen

Asiantuntijaverkostot v. 2021 ja suunnitelmaa eteen päin

- ✓ Olemassa olevien OT-asiantuntijaverkostojen jatkokehittäminen sekä tarvittavien uusien yhteistyö- ja asiantuntijaverkostojen perustaminen kts. alla oleva kuvio.

Itä- ja Keski-Suomen monialainen (ma) OT-yhteistyöverkosto

Itä- ja Keski-Suomen ma OT-Rukkanen, ohjausryhmä jatkaa

Nexus / johtoryhmä / ma koordinoiva ydinrakenne v. 22-23

→ SO-TE-SI koordinaatio, palvelut, tutkimus- ja kehittäminen

OT-asiantuntijakonsultaatioita koordinoiva työryhmä aloittanut 4/2021

OT-asiantuntijakonsultaatioiden yhdistäminen asiakastilanteeseen kts. OT-pilotti/ -21

Mallien kehittäminen ja juurruttaminen koko YTA-alueelle v. 22-23

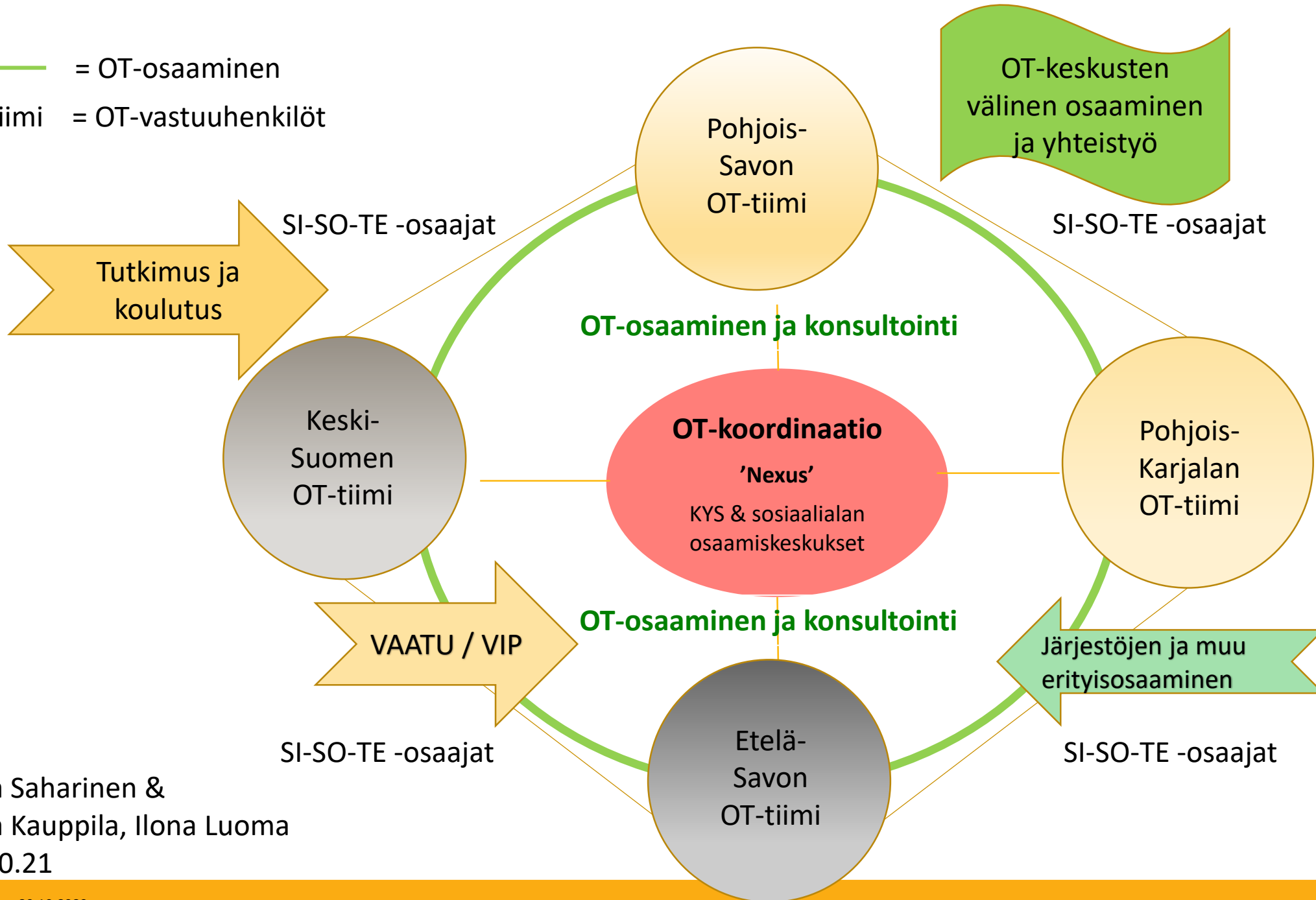

OT-palveluohjauksen kehittäminen tv. 22-23 (KYS ja alueelliset ma OT-tiimit)

→ yhteydenottolomake / sähköposti / puhelin / sähköinen alusta / perus- ja erityistason palveluohjaus

→ OT- konsultaatiokanavat (koottu v.21) saatavilla myös sähköisesti v. 21-23

— = OT-osaaminen
OT-tiimi = OT-vastuuhenkilöt

Tarja Saharinen &
Tarja Kauppila, Ilona Luoma
13.10.21

OT-pilotit v. 2021 Itä ja Keski-Suomi

**OT-konsultaatiomallien rakentaminen erityisen vaativiin
ja kompleksisiin asiakastilanteisiin**

OT-keskus
Vaativinta osaamista lasten, nuorten ja perheiden palveluissa

Asiantuntija- ja konsultaatioverkostot

OT-asiantuntijakonsultaatioita rakentava monialainen YTA-alueen työryhmä on tuottanut:

- nykyisten OT-konsultaatiokanavien kuvauksen
- rakentanut yhteistyötä ja verkostoja
- edistänyt ja tukenut pilotointeja
- tunnistanut osaamista ja sen vajeita
- nostanut alueellisia OT-kehittämistarpeita esille
- ollut mukana järjestämässä koulutusta

Konsultaatiotyöryhmän jäsenet:

Inkeri Kekäläinen, Valterikoulut ja VAAATU / VIP toiminta

Päivi Malinen, ISO, LUMO-hanke

Reeta Salmi ja Katariina Katainen, LUMO-hanke

Laura Matikka, KYS, Oikeuspsykiatria, Barnahus-hanke

Sirkku Mehtola, ViolaRy (varalla Katja Kasper)

Mari Niinivirta, Vaalijalan kuntayhtymä

Jussi Karppi, KYS, lastenpsykiatria

Katja Salminen-Lahtinen, Master-ryhmä/KOSKE, Keski-Suomi

Maija Tuominen, Lasten ja nuorten yksikkö, SOSTERI

Mireille Tarkiainen, psykiatria

Sanni Penttilä, neuvolatoiminta, koulu-opiskeluterveydenhuolto, Siun Sote

Hanna Kakkonen, nuorisopsykiatria, Keski-Suomen SHP

Fatima Moursad, TuSOTE / PEKENE / Pohjois-Savo

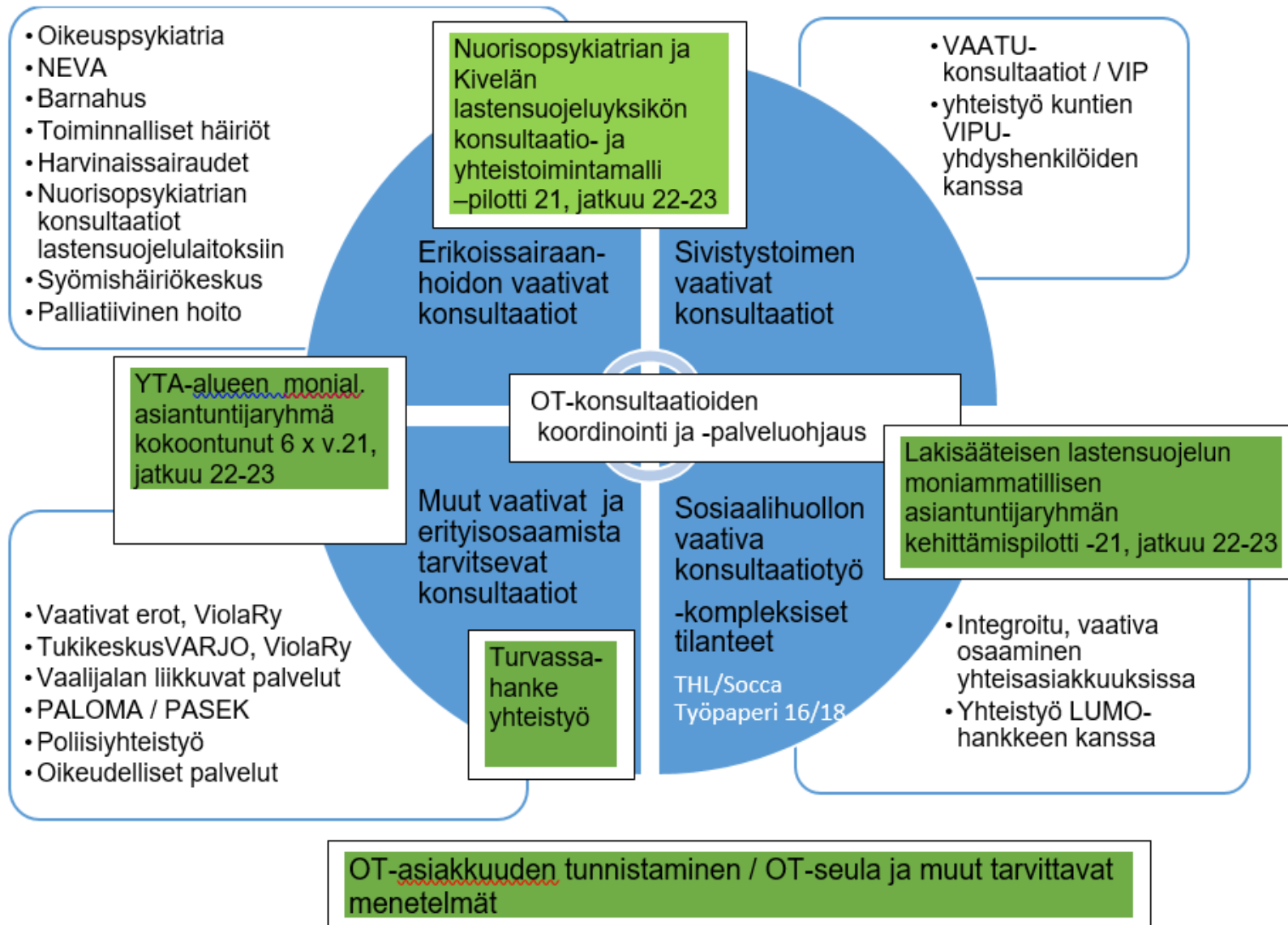
Jaana Heikkinen, OT-projektikoordinaattori / integratiivinen laitoshoido

Outi Markkanen, lastensuojelun OT-asiantuntija

Tarja Saharinen, OT-projektikoordinaattori / koko hanke, koollekutsuja

Lisäksi teeman mukaisesti osallistujia koko YTA-alueelta esim. Jyväskylän perhepalvelut, osastonhoitajia, syyttäjä, poliisi, ETKL, TOIPSY, HARSY ym.

OT-monialaiset konsultaatiot

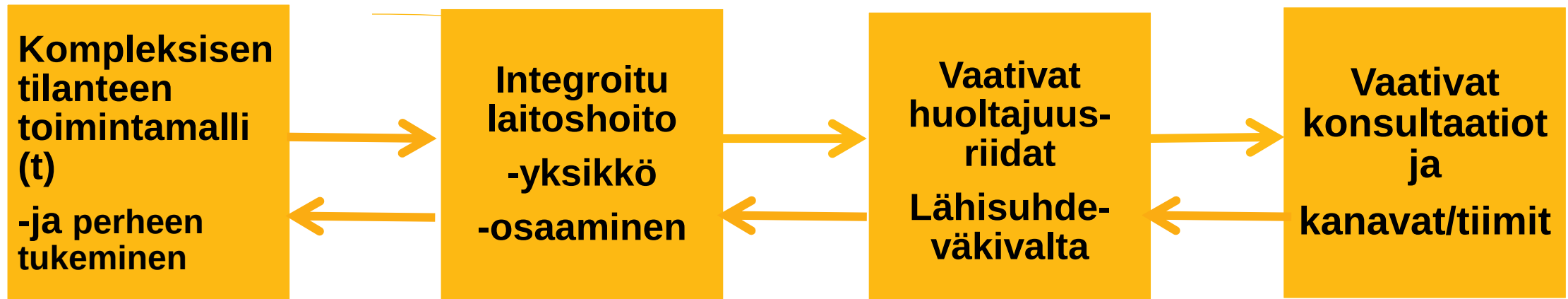

OT-konsultaatioiden ja -verkostojen kuvaus v. 2021

Esityksiä pilotoitaviksi kohteiksi

Pilotoitavat kohteet valikoituivat OT-kyselyn ja OT-painopistealueiden perusteella

Integroitu laitoshoido = Toiminnallisesti integroitu vaativan sijaishuollon lastensuojelulaitos

OT-keskus
Vaativinta osaamista lasten, nuorten ja perheiden palveluissa

Itä- ja Keski-Suomen OT-pilotin toimenpiteet ja tulokset

Pilotoitavat kohteet valittiin kevään alkukartoituskyselyn ja OT-raporttien pohjalta. Kevään ja syksyn aikana on pilotoitu onnistuneesti kahta vaativien konsultaatioiden mallia:

- Lakisääteisten lastensuojelun moniammatillisten asiantuntijaryhmien monialainen konsultaatiomalli ja asiakasosallisuus. Pilottina Keski-Suomen Master-malli + terveydenhuollon OT-taso, kuten toiminnalliset häiriöt ja oikeuspsykiatria + Vaatu/VIP + lapsen ja nuoren osallisuus.
- Toiminnallisesti integroidun vaativan lastensuojeluyksikön konsultaatiomallin kehittäminen (Kuopion Kivelän lastensuojelun vastaanotto- ja arviointiyksikkö + terveydenhuollon OT-tason osalta KYS nuorisopsykiatria) → konsultaatiot on koettu tarpeellisina ja hyödyllisinä ja niitä toivotaan jatkettavan.

Lakisäätt. lastensuojelun ma asiantuntijaryhmien toiminnan kehittäminen v.21 ja v. 22-23

Työskentelyn kehittäminen

Vastuuhenkilötapaamiset ja kysely ryhmille 8/21: ryhmien toiminta, kehittämisideat ja -kehittämiskohteet
Yhteenveto ryhmien toiminnasta ja kehittämistarpeista tehty. Jatkokehittäminen v. 22-23.

Monialaisen OT-osaamisen hyödyntäminen yli hyvinvointialueen rajojen

Esim. KYSin oikeuspsykiatria, harvinaissairaudet ja toiminnalliset häiriöt, lastensuojelun erityisasiantuntemus toiselta alueelta...
Etäkonsultaatioiden hyödyntäminen → TOIPSY konsultaatio KYSistä toteutui syyskuussa -21. Pilotointikohteena Keski-Suomen (Koske) asiantuntijaryhmä "MASTER".
Konsultaatiomallin käytön laajentaminen YTA-alueella v. 22-23.

Asiakasosallisuuden edistäminen

Lapselta/nuorelta kysytään kolme kysymystä hänen tilanteestaan hänelle sopivalla tavalla. Apuna voi käyttää esim. tunnekortteja, piirtämistä, kirjoittamista yms. Lapsi/nuori voi myös itse osallistua tilanteen alkuun (toteutui 9 /21). Käytäntöä kokeillaan Pohjois-Savossa, Keski-Suomessa ja Essotessa ja laajennetaan v. 22-23 koko YTA-alueelle.

Sivistystoimen osuuden tehostaminen

VAATU/VIP –konsultaatioiden yhdistäminen ryhmien työskentelyyn.
VIPU-yhteistyö
Koulun ja koulukuraattorien roolin huomioiminen

Tuoda esille lainsäädännön ja yhtenäisten käytäntöjen tarpeita koko Suomeen

Konsultaatiosta on saatu palaute sosiaalityöntekijöiltä, toiminnallisten häiriöiden työryhmän edustajalta, lastensuojelun moniammatillisen työryhmän koordinaattorilta ja lastensuojelun avohuollon asiantuntijalta:

Asiantuntijaryhmän konsultaatio koettiin hyvänä, tarkoituksen mukaisena ja tarpeisiin vastavana. Asiantuntijoiden kokemus näkyi työskentelyssä ja he esittivät hyviä kysymyksiä. Pohdinta oli monipuolista ja moniäänistä.

Lausunto oli erinomaisesti kirjoitettu, selkeä, kattava ja siinä huomioitiin monta näkökulmaa. Lausunnon koettiin antavan paljon apua jatkotyöskentelyyn perheen kanssa.

Toiminnallisten häiriöitten työryhmän edustajan mielestä, työskentely oli oikein hyvä kokemus ja siinä oli toiminnallisten häiriöitten asiantuntemus tarpeen olla mukana. Sosiaalityöntekijöiden asiantuntemus näyttäytyi hyvänä, he tekevät todella vaativaa työtä.

OT-tason lisäkonsultointimahdollisuudet ovat erittäin tervetulleita ja tarpeellisia Master-ryhmän toimintaan. Lastensuojelulla ei ole ollut tiedossa kanavaa, miten esim. nyt tarvittua toiminnallisten häiriöitten asiantuntemusta olisi mahdollista konsultoida.

Yhteistyö oli sujuvaa ja toista arvostavaa.

Asiantuntijatyöryhmän käsittelemä asiakastapaus oli esimerkki hyvin kompleksisesta tilanteesta, jossa lastensuojelulla tai millään yksittäisellä auttamistaholla ei ole keinoja lapsen ja perheen riittävään tukeen ja auttamiseen.

Perustasolla, koulussa ja lastensuojelussa oli tehty yhteistyössä jo paljon, mutta tässä tapauksessa vastauksia toiminnallisen häiriön tuomaan problematiikkaan tarvittiin, jotta kokonaistilanne lapsella helpottuisi ja toisi mahdollisuuksia ja suuntia kuntoutumiseen.

Kohti lapsen ja nuoren näköistä osallisuutta

Lapsen tai nuoren oma ääni

- Tulensalo Hanna ym. 2021:
verkkojulkaisuna: <https://www.pelastakaalapset.fi/lapsilta-opittua/kohti-lapsen-nakoista-osallisuutta-julkaisu/>

Asiakasosallisuus

- Osallisuus lapsen oikeutena –
lainsäädännöllinen perusta olemassa
- Lapsen etu on otettava huomioon
kaikissa viranomaisten toimissa ja
päätöksenteossa
- Lapsen etua arvioitaessa on
kunnioitettava lapsen oikeutta vapaasti
ilmaista näkemyksensä kaikissa häntä
koskevissa asioissa ja saada nämä
näkemykset otetuksi huomioon
asianmukaisesti

Sähköinen OT-alusta

Sähköisen OT-alustan saamista selvitettiin yhdessä TerveyskyläPron ja Digifinlandin kanssa,

Digifinland jatkaa ammattilaisten toiminnallisuuksiin liittyvää suunnittelua aikaisintaan 2022 syksyllä. TerveyskyläPRO ei vielä taipunut riittävään monialaisuuteen ja valtakunnallisuuteen, mutta valmiudet niihin olemassa.

Valtakunnallisen OT-sähköisen alustan (resurssi- ja tietopankki) selvitystyö jatkuu. Tarve ilmeinen.

- Barnahus-hanke ja sen menetelmät etenevät koko YTA-alueella. Jyväskylän perhepalvelut aloittivat Barnahus-satelliittina v. 2021.
- Haastavien erojen ja vaativan eroauttamisen suhteen on tehty yhteistyötä ETKL:n ja VIOLA ry:n kanssa. TURVASSA-hankkeen pilotointiin ovat lähdössä mukaan ESSOTE, Kuopio ja Jyväskylä.

OT-hankehaku v. 2022-23

Lasten, nuorten ja perheiden osaamis- ja tukikeskus (OT) -jatkohankehakemus vuosille 22-23 läksi 4.11.21 STM:ään.

Haku oli osa Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -hankkeita täydentävää valtionavustushakua ja tehtiin yhdessä YO-sairaaloiden psykososiaalisia menetelmiä koskevan haun kanssa.

1. OT-keskuksen perustaminen ja rakenteen muodostaminen
2. Monialaisen OT-palveluohjauksen mallin luominen ja käyttöönottaminen
3. Monialaiset OT-konsultaatiomallit käyttöön
4. Integratiivisen yhteistoimintamallin kehittäminen
5. Tutkimus-, kehittämis- ja koulutusyhteistyö OT-kehittämisessä ja toiminnassa

Monialaisen OT-palveluohjauksen mallin luominen ja käyttöönottoaminen

OT-palvelutarpeen tunnistamisen OT-seula -kokeilu käynnistetään syksyllä 2021 integratiivisen laitoshoidon kehittämisessä. OT-seulan käyttökokeilua OT-yhdyspinnoilla jatketaan. Kehittämisessä tehdään YTA ja valtakunnallista yhteistyötä esim. HUS lastensuojeluhanke ja THL. OT-seulan käyttöä edistetään yhteisen ymmärryksen ja reflektoinnin lisäämiseksi monialaisista palvelutarpeista kompleksisissa tilanteissa.

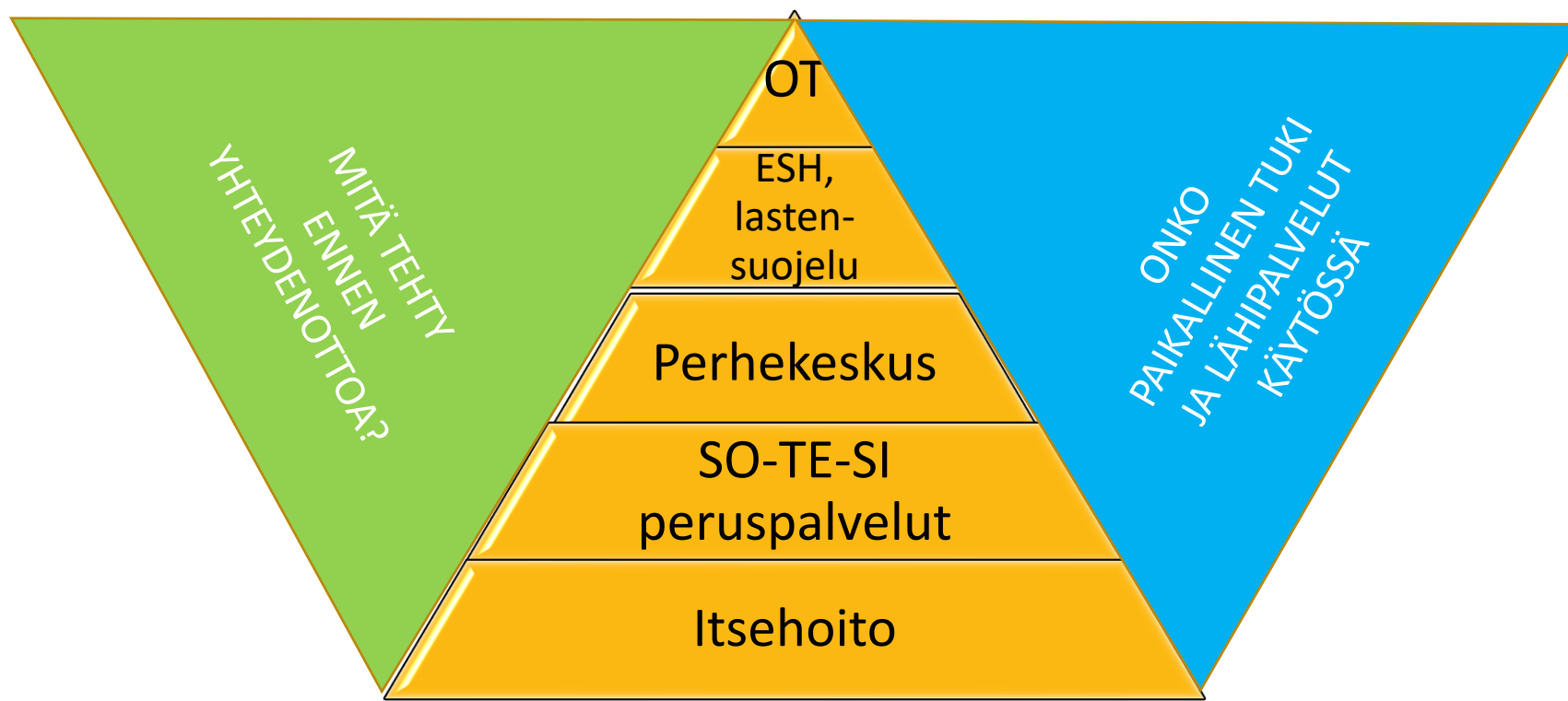
OT-palveluohjauksen kehittäminen. Kehittäjinä ja osin toimijoina YTA-asiantuntijakonsultaatioryhmä, OT-koordinaattorit, OT-alueitiimit ja perus- ja erityistason palveluohjaus. OT-konsultaatiomahdollisuuksista ja -konsultaatiokäytännöistä järjestetään koulutusta ja keskustelutilaisuuksia YTA:lle. OT-konsultaatiokanavat on koottu alustavasti ja tiedostoa täydennetään ja saatetaan sähköiseen muotoon.

OT-asiakkaan tunnistamista ja OT-palveluohjausta kehitetään yhdessä TulSote /perhekeskuksen keskitetyn ohjauksen ja neuvonnan ja monialaisen tiimityön mallin kanssa sekä muilla yhdyspinnoilla, esim. perhekeskuksen ja lastensuojelun monitoimijainen yhteistyö ja lastensuojeluyksikön ja nuorisopsykiatrian yhteistoiminta.

Valtakunnallisen, monialaisen digitaalisen OT-alustan kehittäminen

OT ja muut konsultaatiot

- Tuen ja avun tarve ja sen tunnistaminen

- **Vaativiin yhteisasiakkuuksiin kehitetään integratiivinen yhteistoimintamalli**
Kivelän lastensuojeluyksikön (Kuopio), nuorisopsykiatrian, sairaalakoulun / sivistystoimen /VAATU työn, "LUMO - Lastensuojelun uudistaminen monialaisesti" -hankkeen, kokemusasiantuntijoiden sekä YTA:n ja valtakunnallisten OT-hankkeiden (esim. Varsinais-Suomi) välisenä yhteistyönä. Kehittämistyötä on tehty syksyn 2021 aikana aktiivisesti.
- Vuonna 2021 alkaneita ja todella tarpeellisiksi koettuja konsultaatioita jatketaan ja jatkokehitetään (Kuopion Kivelän lastensuojelun vastaanotto- ja arviointiyksikkö + KYS nuorisopsykiatria)
- Tavoitteena on toiminnallisesti integroitu lastensuojelulaitos Uudessa psykiatriatalossa v. 2024.
- Kehittämistuloksia hyödynnetään Keski-Suomen lastensuojelun ensivasteyksikön ja lastenpsykiatrian intensiivisen psykiatrissosiaalisen perhehoitoyksikön (LIPSY) kehittämisessä. Vastaavaa tarvetta on Siun Soten ja Etelä-Savon alueella.

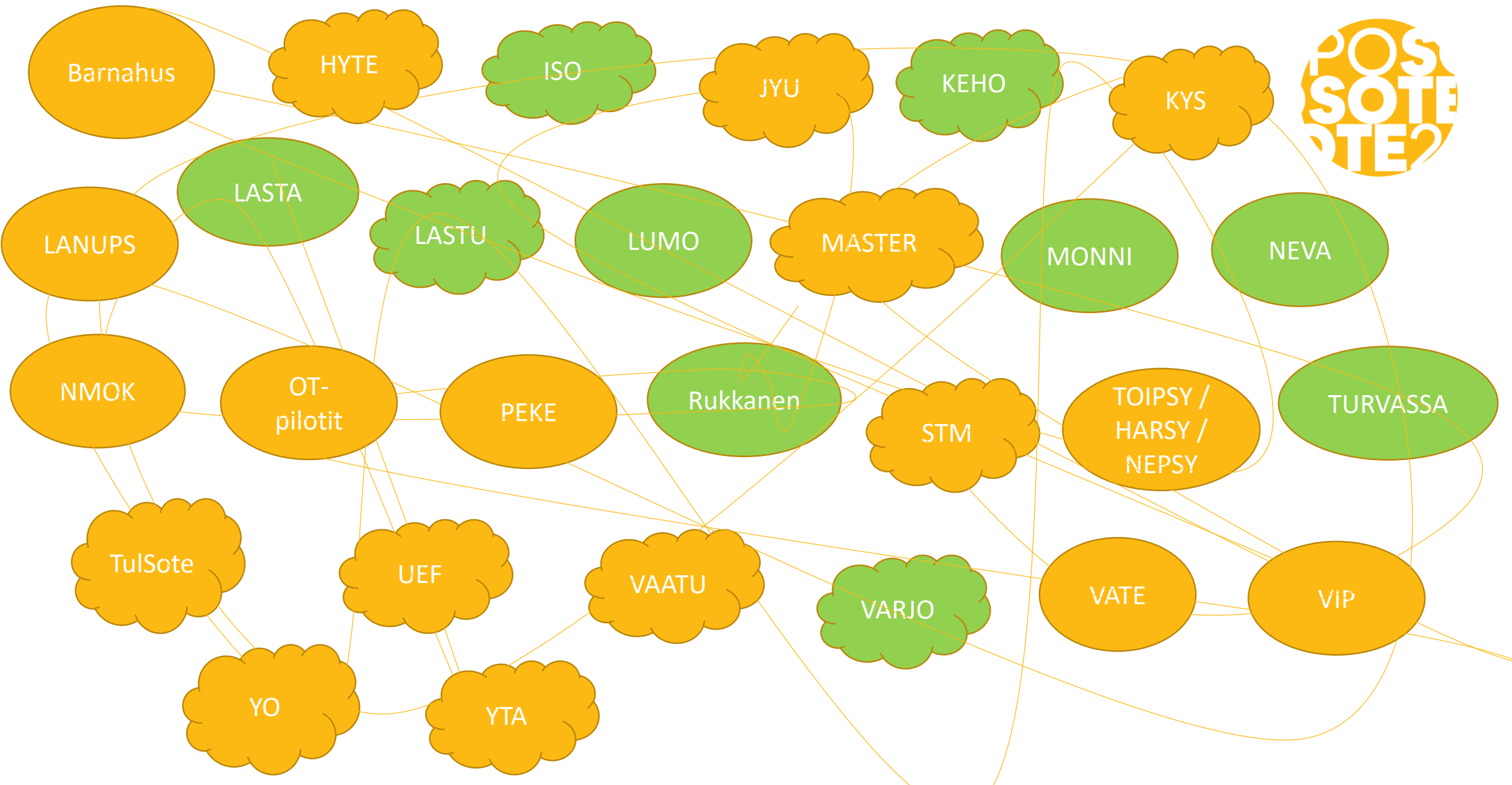
OT-konsultaatioiden kehittäminen ja juurruttaminen

- **Tarvittavien uusien OT-konsultaatiomahdollisuuksien ja konsultaatiomallien rakentaminen** YTA-alueella ja valtakunnallisesti
 - kompleksisissa tilanteissa olevien neuropsykiatristen asiakkaiden konsultaatio- ja osaamisverkosto
 - vaativat lastensuojelun konsultaatiot
 - ETKL / ViolaRy:n kanssa ”Haastavien erojen” monialaisen yhteistyön konsultaatiomallin käytön laajentaminen
- OT-tasoisien **somaattisen terveydenhoidon ja päihdepalveluiden asiantuntijuuden integroiminen** konsultaatiomalleihin.
- **Konsultaatiokäytäntöjen edelleen kehittäminen**, kuten asiantuntijalausunnot, second opinion -mahdollisuus, etäkonsultaatiot, yhteistapaamiset (etänä, jalkautumalla) ja digitaaliset menetelmät.
- **Jatkuva monialainen vuoropuhelu** konsultaatiomalleista ja –käytännöistä niiden juurruttamiseksi käytäntöön.
- **Järjestelmällinen palautteen** koonti sähköisesti konsultaatiomalleista lähettävältä taholta, asiantuntijoilta ja asiakkailta ja prosessin parantaminen palautteen perusteella.

Kehittämis- ja tutkimusyhteistyö

- **Edistetään käytäntölähtöistä ja näyttöön perustuvaa yhteiskehittämistä** UEF:n, JYU:n, ITLAn, korkeakoulujen, opetusklินิกoiden ja tutkimusprojektien / -hankkeiden kanssa. Tutkimuksen ja hankkeiden edustajat osallistuvat OT-asiantuntijaverkostoihin. Jo alkanutta tutkimus- ja kehittämisysteistyötä jatketaan esim. **LANUPS- ja LASTU-hanke**, OT-pilotteihin liittyvät pro gradu-tutkimukset ja **yhteisövaikuttavuustutkimus**. Vahvistetaan osaamista ja järjestetään tarvittavaa koulutusta **uusista ilmiöistä** ja OT-teemoista (OT-webinaarit).
- **Yhteistyötä tehdään** Tulevaisuuden sotekeskus -ohjelman jatkohankkeiden sekä psykososiaalisten menetelmien käyttöönottoa ja ylläpitoa edistävien hankkeiden kanssa näyttöön perustuvien menetelmien käyttöönoton edistämiseksi -kansallinen ja alueellinen tarve huomioiden. Lasten ja nuorten mielenterveyden tuki- ja hoitopalvelujen sekä päihdepalvelujen kanssa tehdään monialaista yhteistyötä.
- Edistetään vaikuttavaa monialaista **perheterapeuttista** ja systeemistä työskentelyä, kuten MDFT-työskentely ja systeemisen lastensuojelun kouluttajien osaaminen.
- **Tavoitteena on tiivistää yhteiskehittämistä päihdepalveluihin liittyvän erityisosaamisen, PALOMA/PASEK-hankkeen ja kokemusasiantuntijatoiminnan kanssa.**

Kiitokset!

Mukavaa syksyä!

OT-keskus

Vaativinta osaamista lasten, nuorten ja perheiden palveluissa

Yhteistyössä ja Kiittäen!

KUOPIO

JYVÄSKYLÄ

VAALIJALA

